

Anna Uryga
Biblioteka Medyczna
Collegium Medicum UJ, Kraków

Dwuletnie doświadczenia w organizacji zajęć z zakresu naukowej informacji medycznej dla słuchaczy studiów doktoranckich

Studia doktoranckie na Wydziale Lekarskim Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego zostały uruchomione po raz pierwszy w 1997 roku; obejmują cztery lata i mają charakter dzienny. Celem studiów jest przygotowanie wysoko kwalifikowanych kadr medycznych.

Czteroletni program ramowy obejmuje wykłady i ćwiczenia w ilości ok. 60 godzin na każdy rok studiów z zakresu metodologii badań naukowych w medycynie, statystyki, informatyki, informacji naukowej i zasad bibliografii, filozofii lub historii medycyny, bioetyki oraz metod nauczania i oceny wyników. Na moduł dotyczący naukowej informacji medycznej przypada 10 godzin w pierwszym roku studiów, a koordynatorem tych zajęć jest przedstawiciel Biblioteki. W pierwszym roku istnienia studiów w zajęciach uczestniczyło 70 osób, natomiast w drugim liczba słuchaczy objęła 45 osób.

Program z zakresu naukowej informacji został opracowany przez zespół w składzie: dr hab. Piotr Franaszek (Instytut Zdrowia Publicznego CM UJ), mgr Barbara Niedźwiedzka (Instytut Zdrowia Publicznego CM UJ), mgr inż. Lucjan Stalmach (Biblioteka Medyczna CM UJ) oraz mgr Anna Uryga (Biblioteka Medyczna CM UJ).

Autorzy programu postawili przed sobą następujące cele:

- udoskonalenie umiejętności słuchaczy do samodzielnych przeszukiwań danych i dowodów naukowych w zakresie naukowej informacji medycznej
- zaznajomienie słuchaczy z wymogami pisania artykułów oraz elementami rankingów czasopism zagranicznych i polskich

- zdobycie przez słuchaczy umiejętności i wiedzy koniecznej, aby metodologicznie wspomagać dokonywanie systematycznych przeglądów literatury.

Proponowane przez nas grupy zagadnień dotyczą m.in.:

1. Form i metodologii poszukiwań doniesień naukowych:

- a) Źródeł, producentów, zasobów i usług informacyjnych wykorzystywanych w praktyce medycznej opartej na wiarygodnych i aktualnych publikacjach,
- b) Procesu wyszukiwania informacji (formułowania pytań, budowania strategii, stosowania filtrów i list kontrolnych oraz dokumentowania przeszukiwań)
- c) Prezentacji i ćwiczeń w samodzielnych przeszukiwaniach wybranych elektronicznych źródeł informacji (Medline, The Cochran Library, IPA, medyczne zasoby internetowe)

2. Zasad pisania publikacji naukowych w medycynie oraz oceny i analizy dokumentacji medyczno-farmaceutycznej

- struktury publikacji naukowych
- typu publikacji a jej zawartości
- zestawiania bibliograficznego piśmiennictwa
- sporządzania abstraktów i stosowania słów kluczowych
- kwestii autorstwa, współautorstwa i etyki publikowania
- wymagań redakcyjnych i funkcjonowania komitetów redakcyjnych
- znaczenia wskaźnika "Impact factor" oraz indeksu cytowań

3. Przeglądu komputerowego, informacyjnego oprogramowania medycznego wraz z ćwiczeniami:

- bazy bibliograficzne (typu Medline w sytemie ERL, Ovid pełnotekstowy, CD-ROM)
- bazy tekstowe (typu Mosby's Internal Medicine Rapid Reference)
- bazy faktograficzne (Micromedex, Pharmindex)
- bazy dydaktyczne (Imaging Atlas of Human Anatomy)
- systemy ekspertowe (min. do wspomaganiania diagnostyki - baza Thorask)
- oprogramowanie medyczne (np. Reference Manager" (RSI))

Program zajęć podlega stałej weryfikacji i dostosowaniu do warunków organizacyjnych miejsca, w którym te zajęcia się odbywają. Dwuletnie doświadczenia wskazują na to, że dobre wyposażenie sal dydaktycznych (sal biblioteki) w sprzęt komputerowy i audiowizualny oraz system pracy w gru-

pach wpływają w znaczący sposób na efektywność kursu. Zajęcia prowokują studentów do zadawania wielu pytań a i forma wykładów staje się wspólną rozmową na tematy ściśle związane z przedstawianą tematyką. Słuchacze wykorzystują ten czas także na zadawanie bibliotekarzom wielu pytań, szczególnie dotyczących problematyki ich przyszłych rozpraw doktorskich i wyszukują wśród personelu biblioteki tzw. „osobistych opiekunów”. Ze względu na duże zainteresowanie zagadnieniami dotyczącymi bibliograficznej bazy danych „Medline”, położono szczególny nacisk na ćwiczenia w samodzielnej przeszukiwaniu, tej bazy w oparciu o sieć Internet.

Pełna ocena prowadzonych zajęć wraz z programem z zakresu naukowej informacji medycznej zostanie dokonana po czterech latach funkcjonowania tego modułu w ramach studiów doktoranckich. Ale już teraz można skłonić się ku pewnej refleksji. Po pierwsze, programy kształceniowe muszą być dostosowane do profilu zawodowego grup użytkowników, którzy będą uczestnikami kursów z zakresu naukowej informacji medycznej. Zagadnienia prezentowane podczas zajęć dla lekarzy przygotowujących doktoraty i lekarzy praktyków muszą być inne, niż te, w których uczestniczą farmaceuci szpitalni, inspektorzy farmacji, pielęgniarki, edukatorzy zdrowotni. Zupełnie inne programy powinny być wypracowane dla studentów poszczególnych kierunków. Po drugie, prowadzenie zajęć tego typu wymagać będzie od osób wykładających i organizujących ćwiczenia znacznych umiejętności organizatorskich i dydaktycznych. Wkład pracy poprzedzający zajęcia polega przede wszystkim na głębokiej lekturze zagranicznej literatury, omawiającej metody edukacyjne i zasady stosowane w tzw. Evidence Based Medicine, samokształceniu oraz przygotowaniu materiałów dydaktycznych. Właściwy dobór treści programowych będzie także zależał w dużej mierze od umiejętności współpracy bibliotekarzy ze środowiskiem naukowym w macierzystej uczelni. Szkoleniom z zakresu naukowej informacji medycznej powinna towarzyszyć wszechstronna wymiana poglądów z naszymi kolegami z zagranicy. Ich wiedza i otwartość, z jaką dzielą się swoim doświadczeniem, mogą bardzo pozytywnie wpływać na model i jakość tego kształcenia w najbliższych latach. Umiejętność posługiwania się nowoczesnymi narzędziami informacji, przeprowadzania szybkiej selekcji danych oraz pracy nad tekstem powinno uczynić proces poznawania wiedzy jeżeli nie łatwiejszym, to z pewnością krótszym. Im wcześniej, wspólnie z użytkownikami naszych bibliotek, przełamiemy bariery w lepszym docieraniu do wartościowych źródeł informacji, tym szybciej wykorzystamy powstałe dzięki temu rezerwy czasowe na twórcze i samodzielne myślenie.